

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 14 (1912)

Artikel: Co ils de Caverdiras han survegniu in agen spiritual
Autor: Curti, Notker
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882134>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 18.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Co ils de Caverdiras han survegniu in agen spiritual.

Da P. Notker Curti.

Da vegl enneu sedivida la Cadi en Sursassiala e Sutsassiala. Bucamo la teissa greppa ella cavorgia de Russein ei il motiv de quella partiziun, anzi igl ei ina differenza schibein denter la populaziun, sco era denter las vischnauncas en Sur-e Sutsassiala. Leugiu ein ils vitgs da pli vegl datum; las casas ein baghiadas ensemen. Las vischnauncas leusi encuntercomi ein vegnidas populadas da colonists tudestgs e romontschs clamai dalla claustra. Quels habitavan tenor usit tudestg buca en vitgs, sunder en casas isoladas, sco ils vischins della Sursaissa tudestga, de Stussavia e della Val s. Pieder. Ils biars tschentanners han aunc buca pudiu far svanir dal tut quei character dellas treis vischnauncas. En Tujetsch p. ex. dumbrav' ins alla fin dil 15 avel tschentaner varga miez tschien pigns ucclauns; a Medel biebein dus tozzels. La baselgia parochiala de Mustér stev' inaga tut isolada; dil hodiern vitg existevan mo paucas casas. Persuenter dev' ei biaras casas isoladas, ch' ein ozildi totalmein svanidas.

Ils treis ucclauns da maun dretg dil Rein, Valentin, Brulf e Caverdiras formavan ina considereivla part della vischnaunca de Mustér, e schege plitost en l' umbriva, fuv' ei leu tonaton buna gleut, che tenev' ault sias capluttas, sco p. ex. ils de Caverdiras lur pign sanctuari de s. Bistgaun.

Da Erulf e Valentin fuvan aunc 1662 siat purs stai segironza cun tuts lur beins, per baghiar e mantener la caplutta de s. Sigisbert. 'Glei stau tschun della familia Petter, in Rest Clau da Laus ed in Gion Andriu Schimum. Mo tonaton ein ei restai fideivels a lur veglia baselgia parochiala sin la spunda solegliva, e mintga domengia e firau frequentavan ei leu il survetsch divin. Aschia fuvan era la fiasta de s. Pieder e s. Paul 1689 ils biars a viaspras o s. Gions, cura ch' igl ei tutenina rut ora ina bova si sur Brulf e Valentin e ha sa-trau ils dus ucclauns. Tementada dalla sgarscheivla ramur ha la paupra gleut saviu far nuot auter, che mirar co crappa, grava e balma*) han cuvretg habitaziuns e beins ed aunc 22 persunas. Aunc ozildi ei la prigulusa bova buca surcarschida totalmein, e la primavera vegn ei aunc adina crappa e grava dalla teissa spunda giu. Tgei aspect porscheva po-mai il liug della disgrazia aunc 15 onns suenter la catastrofa! E tras quellas ruinas mava la via giu tier la pun dil Rein per la gleut de Caverdiras e Caprau, nua ch' ils de Brulf eran secasai.

*) Schlamm, sco ins di p. ex. a Lonsch.

Igl unviern fuv' ei tut glatscha; la primavera fuva tut en moviment, e sur Caprau e sil «crap lad» smanatschava carpuna sin zun dubius fundament, de rucclar dalla teissa spunda giu.

En talas circumstanzihas ha la gleut leuora stuiiu vegnir sil patratg de sesparter dalla baselgia on Cons ne silmeins de procurar agen survetsch divin a Caverdiras las domengias e firaus e quei ton pli, essend che la capluta de s. Bistgaun era 1689 vegnida remplazada cun ina pli gronda, dedicata a s. Antoni *) De mantener via fuva caussa nunpusseivla. Dunnauns ed affons stuevan far quorsas lunsch entuorn, per vegnir tier il piogn, e gleut veglia astgava strusch ughiar de passar sur quel vi. La gleut dil contuorn veseva ils ners basegns d' ina atgna pastoraziun e ha generalmein dau raschun a quels de Caverdiras, cura ch' els han anno 1704 sin treis redunonzas concludiu, de domandar in agen spiritual, e han surdau la caussa a Stalter Simon Monn.

Ella casa pervenda silla biala part solegliva fuva il caputschin P. Florian, d' in' outra idea, e havend ils de vitg grond respect dad el, han ei buc ughiau, de prender partida per quels de Caverdiras, e quei ton pli, perquei ch' els temeivan, lur agens interess seigien periclitai. P. Florian ha buca vuliu capir la necessitat e ha vuliu saver nuot

*) La suondonta descripziun sebasescha sin acts originals egl archiv episcopal a Cuera.

d'in spiritual per Caverdiras. Mo il Stalter ed ils vischins ein seviults tier igl uestg e han era supplicau igl avat ded esser lur intercessur. Quei ha el fatg a bucca ed en scret,

Ils 3 de December 1704 eis ei vegniu da Cuera ina brev a Trun adressada al Sgr. plevon Gion de Castelberg, entras la quala quel ha survegniu l'incumbenza, d'intercurir la caussa. Ils dis suenter ha el communicau quei allas partidas interessadas ed envidau ellas pils 10 de December a Trun. Exactamein ein compari Stalter Monn e Giachen Biscuolm de Caverdiras cun quater perdetgas. Igl emprem ei staus Stalter Christian Campiesses, gerau de Sumvitg, che ha surdau siu pareri a protocol. Da s. Luregn fuva el sez staus el liug a mirar co ei stetti. Giachen Meissen de Mustér, che fuva en survetsch a Caverdiras, ei passaus si sco secunda perdetga. Ina certa Maria Julia Capeder de Tujetsch, semegliontamein en survetsch a Caverdiras, fuva la tiarza. Alla fin ei Andriu de Sax comparius, la pli interessanta persuna. Quort temps avon fuv' el sez staus en prighel, de vegnir per la veta vi Brulf. Il Rein haveva numnadamein menau naven ina part della pun cun pliras persunas sisu, ferton che auas e bova han impediui, de fugir anavos. Sia quasi miraculosa liberaziun ha el attribuiu all'intercessiun de s. Antoni, e per engraziament ha el pendiu si a Cavardiras in «ex voto». Quei fuva ina clara refutaziun della

pretensiun de quels, ils quals levan buca renconuscher ils basegns d'ina atgna pastoraziun per Caverdiras. Ins vesa, Stalter Monn ha capiu, de prender las dretgas perdetgas. —

E la cunterpart en la casa pervenda de Mustér? Quella ha anflau per bien, ded ignorar l'invitaziun e termetter negin sin la redunonza de Trun. Ella sto haver giu pintga fidonza sin sia caussa.

Tut quei ha P. Carl Decurtins, lezzas uras caplon a Nossadunna della glisch, mess giu en scret. Sur Gion de Castelberg ei denton buca secunten-taus cun quei; el ha sez vuliu seperschuader della mala situaziun, ed ei perquei jus a Caverdiras, ha celebrau leu la s. messa ils 29 de December ed ha lu sez cun Stalter Campiesses de Sumvitg mirau giu la prigulusa contrada. Il resultat de quella inspecziun ei stada la declaronza, ils de Caverdiras seigien dapresent buc obligai de visitar la baselgia parochiala; tut che renconuschi ils basegns dina atgna pastoraziun, solettamein o s. Gions tilli in' autr' aria; ed essend che Selva retilli ina contribuziun dalla baselgia parochiala, per mantener in agen spiritual, sche spetgien quels de Caverdiras il medem. Dal reminent, aschia concluda Sur Gion de Castelberg, seigi nuncapeivel, che il Sgr. pader vegli buca ceder la pastoraziun en in ucclaun aschi difficultus, ed aunc meins ca-

peivel seigi, ch' enzatgi possi aunc habitar a Caprau, che sesanfli en tal grond prighel.

Sur Gion de Castelberg fuva gests; el haveva spargnau negina breigia, per dar sclariment alla curia episcopala. Tuts documents ein l' entschatta digl onn niev vegni spedi a Cuera, ed igl avat Adalbert de Funs haveva ils 17 de December aunc inaga fatg igl intercessur per la gleut de Caverdiras, menzionond, che en la Cadi ed en Lumnezia seigien caplanias, nua ch' ils basegns seigien lunsch ora buca schi gronds.

Per promover la caussa, ei Stalter Monn de Caverdiras cun in compogn da miez Schaner semess sin via a Cuera. Els ein sepresentai alla curia, e turnond a casa havevan els la desiderada lubientscha clar e bien en gasacca. Tier quei haveva Sgr. Rudolf Travers ded Ortenstein, custos della catedrala, cont e signur de Razen, dau exactas instrucziuns ariguard il secontener visavi il plevon P. Florian.

La domengia sisu han ei aunc avon viaspras vuliu ir tier il plevon, per presentar la lubientscha obtenida, de haver domengias e firaus il survetsch divin a s. Antoni. Vesend il plevon a vegnend ils deputai, eis el dabot jus en baselgia. Suentier viaspras ha el bugen u nuidis stoviu retscheiver els, mo ei sedemussaus pauc grazius. Il quart contegn de sia risposta ei staus: In caputschin dundel buc; in benedictin vi jeu buc; leis vus in spiritual

secular, bien pia, mirei per in, sche vus haveis de mantener el.

Clar' avunda ei quella risposta stada, e fetg malizius fuv' il bien pader staus, de prender il punct principal enamiez. — Strusch surventschida l' emprema malaveglia, ha el viu en, ch' el hagi ariguard il punct principal fatg ina tuppa. Vegnend ils dus deputai suenter enzaconts dis cun lur amitg Pedrut Caiacum de Sumvitg en casa pervenda, ei il pader staus spir buontat e curte-seivladat. Ussa vesev' el en, quei ch' el lev' avon mai capir, che in agen spiritual per Caverdiras seigi ina vera necessitat. Bugen ha el empermess, ded esser gideivels, per metter neu la pervenda ed ina casa per dus caputschins, e de termetter in caputschin domengias e firaus, tochen che la caussa seigi en uorden. El ha tertgau: Gudignau temps, gudignau tut. Empermess ha el bia, teniu nuot. Mo vegnend igl empermess agid gnanc ina solia gada, han ils de Caverdiras encorschiu, tgei quei hagi de muntar. Schege ch' els han stoviu riscar de vegnir malvesi dal plevon, ein els tonaton seviults tier Mgr. Avat de Mustér cun la supplica, de vuler termetter in de ses paders. Essend P. Placi Rüttimann prompts de surprendre la pastoraziun, ha Mgr. Avat Adalbert dau siu consentiment sut condiziun, ch' igl uestg exprimi siu giavisch e zuar en ina brev scretta cun siu agen maun. Igl avat fuva ils onns 80 staus ple-

von de Sumvitg, e suenter ils liungs combats denter il pievel, la claustra, ils spirituals ed igl uestg era el seresolvius, de semischedar ella caussa mo cun ina brev digl uestg enta maun.

Novas supplicas a Cuera da vart Stalter Monn e siu amitg de Sumvitg han giu il desiderau succes. Havend Mgr. avat il giavisch digl uestg en scret, ei P. Placi mintga domengia e firau jus a Caverdiras. Pieder Caiacum ha denton bein gleit dau novas a Cuera, la via seigi fetg stentusa e prigulusa; ei fussi meglier, sch' il pader habitass leuora, cass che Mgr. uestg fussi cuntents. Ari-guard las finanzas ha el schau mitschar la remarca, che ils de Caverdiras fagessien pli tgunsch, de metter neu ina pervenda, sche els astgassen applicar leutier il tscheins, ch' els hagien de pagar alla baselgia parochiala. Quei para denton de buc esser reussiu a quels de Caverdiras.

La pervenda ei vegnida fundada 1707; mo aunc el 19avel tschentaner stuevan ei pagar alla claustra 36 rizzers tscheins fier ed alla baselgia parochiala 9 quarts pischada ed in minal spenda.

Il pli grond benefactor dil benefeci ei staus Sur Gion Antoni Berther de Mustér, il qual ha perquei survegniu sia fossa a Caverdiras avon igl altar grond. Ils de Caverdiras gaudan aunc adina il benefeci din agen spiritual, il qual els han merittau entras energia e perseveronza de lur pardavons.
